

ПП 1.2.4. Інтелектуальний бізнес

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Інтелектуальний бізнес» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки ЗВО СВО «Магістр» спеціальності «Економіка».

Предметом дисципліни є вивчення теоретико-методичні засади існування і розвитку інтелектуального бізнесу та практичні аспекти його функціонування

Міждисциплінарні зв'язки:

Вивчення дисципліни обов'язкової професійної підготовки ґрунтується на знаннях з економіки підприємства, організації та управління інноваційною діяльністю, управління ресурсами підприємства, формування бізнес-моделі підприємства.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Інтелектуальний бізнес» є формування у майбутніх економістів сучасної системи поглядів та спеціальних знань і галузі інтелектуального бізнесу, здобуття практичних навичок щодо управління інтелектуальним бізнесом, економічного обґрунтування напрямів його розвитку та забезпечення успішного функціонування.

1.2. Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Інтелектуальний бізнес» є вивчення основних теоретико-методологічних засад інтелектуального бізнесу як специфічного формату бізнесової діяльності; розкриття сутності та специфіки інтелектуальних продуктів; вивчення прийнятних бізнес-моделей і моделювання інтелектуального бізнесу; визначення ризиків інтелектуального бізнесу; розроблення моделей просування та комерціалізації інтелектуальних продуктів.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-наукової програми у здобувачів вищої освіти мають бути сформовані наступні елементи компетентності:

знання:

основні теоретико-методичні засади інтелектуального бізнесу; сутність та специфіка інтелектуальних продуктів та процедура їх створення; законодавча база започаткування та ведення інтелектуального бізнесу; схеми та моделі комерціалізації інтелектуальних продуктів;

вміння:

створювати та виявляти інтелектуальні продукти; визначати прийнятні бізнес-моделі інтелектуального бізнесу; застосовувати законодавчу базу для створення та ведення інтелектуального бізнесу; розробляти моделі мотивації для творчих колективів; визначати ризики інтелектуального бізнесу; виявляти та застосовувати основні тенденції та перспективи віртуалізації інтелектуального бізнесу;

способи мислення:

– формування суджень – форми мислинневого відображення об'єктивної дійсності, яка полягає у ствердженнях наявності або відсутності ознак, властивостей або відносин у сфері інтелектуального бізнесу;

– пропонування міркувань – низки пов'язаних суджень, спрямованих на те, щоб з'ясувати істинність якої-небудь думки у сфері інтелектуального бізнесу, доведення її або заперечення;

– створення умовиводів – виведення з одного або декількох суджень в області інтелектуального бізнесу нового;

– генерування понять – пізнання сутності предметів і явищ у межах інтелектуального бізнесу в їх істотних зв'язках та відносинах, узагальнення їх істотних ознак.

професійні, світоглядні і громадянські якості:

– здатність використовувати знання, вміння та навички для теоретичного та практичного освоєння проблем і перспектив інтелектуального бізнесу та планувати, організовувати, реалізовувати, презентувати відповідні наукові дослідження;

– ґрунтовні знання історичних засад розвитку теорії і практики інтелектуального бізнесу, ідейних вчень класиків бізнесу, фундаментальних постулатів та парадигм економіки, новітніх прогресивних тенденцій розвитку інтелектуального бізнесу;

– ґрунтовні знання класичного та сучасного наукового інструментарію дослідження соціально-економічних явищ та процесів у різних сферах інтелектуального бізнесу;

– здатність організовувати та проводити управлінські дослідження, використовуючи сучасну методологію та інформаційні технології;

– здатність застосовувати одержані знання з різних предметних сфер інтелектуального бізнесу для формулювання нових теоретичних трактувань і положень, практичних адресних рекомендацій і пропозицій;

– здатність виявляти та розуміти причинно-наслідкові зв'язки між економічними явищами та процесами у сфері інтелектуального бізнесу, ідентифікувати та оцінювати фактори впливу;

– ґрунтовні знання особливостей, інструментарію, новітніх напрямків інтелектуального бізнесу та здатність формувати ефективну сучасну систему інтелектуального бізнесу підприємства.

морально-етичні цінності:

– сформулювати уявлення про моральні цінності людини;

– здатність висловлювати своє судження про роль і значущість моральних цінностей у житті людини;

– формувати вміння аналізувати мотиви та вчинки людей, моделювати та розв'язувати ситуації, пов'язані з виконанням обов'язків у колективі;

– розвивати почуття відповідальності за свій вибір та наслідки вчинків;

– виховувати самостійність, волю, моральність.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин 4 кредити ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Тема 1. Теоретичні засади інтелектуального бізнесу.

Зміст, завдання та структура навчального курсу «Інтелектуальний бізнес», його теоретичні та методологічні основи, зв'язок із спеціальними дисциплінами, що формують систему знань економіста. Поняття інтелектуального бізнесу. Виникнення та еволюція інтелектуального бізнесу. Значення інтелектуального бізнесу у соціальному та економічному аспектах. Поняття творчості. Класифікація творчості за кінцевим результатом та за цілеспрямованістю. Поняття та класифікація об'єктів інтелектуального бізнесу. Система законодавства у сфері інтелектуального бізнесу. Міжнародна система охорони інтелектуальної власності. Спеціальні закони з питань промислової власності: Закон України «Про охорону прав на винаходи та корисні моделі», Закон України «Про охорону прав на промислові зразки», Закон України «Про охорону прав на сорти рослин», Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», Закон України «Про охорону прав на зазначення походження товарів», Закон України «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем» тощо.

Тема 2. Інтелектуальні продукти: сутність і особливості створення.

Об'єкти патентного права. Поняття і ознаки винаходу (корисної моделі). Об'єкти винаходу (корисної моделі): продукт, спосіб, використання відомого об'єкту за новим призначенням. Об'єкти, що не визнаються винаходами (корисними моделями) та їх охорона.

Характеристика об'єктів винаходу. Види продуктів як об'єктів винаходу: пристрій, речовина, штам мікроорганізму, культура клітин рослини і тварини. Поняття та ознаки пристрою. Поняття та види речовини. Характеристика індивідуальних сполук, композицій

та продуктів ядерного перетворення. Характеристика штамів мікроорганізмів, культур клітин рослин чи тварин. Поняття та ознаки способу як об'єкту винаходу. Застосування відомого об'єкта за новим призначенням.

Поняття патентоздатності. Умови патентоздатності винаходу: новизна, винахідницький рівень та промислова придатність.

Поняття і ознаки промислового зразка. Умови надання охорони промислового зразку. Обсяг правової охорони, яка надається на промисловий зразок.

Поняття знаків для товарів і послуг та їх види: словесні, зображувальні, кольорові, об'ємні, комбіновані. Характеристика умов надання правової охорони знаку для товарів і послуг. Обсяг правової охорони, яка надається на знак.

Поняття і види зазначення походження товару. Просте і кваліфіковане зазначення походження товару. Види кваліфікованого зазначення товару – назва місця походження товару та географічне зазначення походження – відмінні особливості.

Суб'єкти патентного права. Автори об'єктів права промислової власності. Права роботодавців. Права правонаступників.

Патент як форма охорони об'єктів промислової власності. Термін дії патенту на різні види об'єктів промислової власності. Припинення дії патенту. Умови визнання патенту недійсним.

Свідоцтво на право використання географічного зазначення та на торговельну марку. Термін дії свідоцтв. Обов'язки власника свідоцтва, що витікають із свідоцтва. Термін дії свідоцтва. Умови припинення дії свідоцтва. Умови визнання свідоцтва недійсним.

Тема 3. Нормативно-правові засади інтелектуального бізнесу в Україні.

Охорона прав на об'єкти промислової власності. Оформлення патентних прав в Україні.

Склад заявки на винахід (корисну модель): заява, опис винаходу (корисної моделі), формула винаходу (корисної моделі), креслення або інші ілюстративні матеріали, реферат.

Правила заповнення заявки на винахід (корисну модель). Правила складання опису винаходу (корисної моделі). Характеристика основних розділів опису; галузі техніки, до якої належить винахід (корисна модель); рівня техніки; суті винаходу (корисної моделі); переліку фігур, креслень; відомостей, які підтверджують можливість здійснення винаходу (корисної моделі).

Характеристика документів, які додаються до заявки: документу про сплату збору за подання заявки, доручення на представництво заявника, документів, що стосуються пріоритету.

Правила подання заявки на винахід (корисну модель) у Патентне відомство.

Особливості заявки на промисловий зразок. Склад заявки: заява; опис промислового зразка; комплект фотографій із зображенням виробу, які дають повну уяву про зовнішній вигляд виробу; креслення, схеми, карти. Правила заповнення заявки на промисловий зразок. Зміст опису промислового зразка. Вимоги до комплекту фотографій із зображенням виробу та креслень. Правила подачі заявки на промисловий зразок у Патентне відомство.

Зміст заявки на знак для товарів і послуг: заява; зображення позначення, що заявляється; перелік товарів і послуг, для яких заявник просить зареєструвати знак. Правила складання та подання заявки на знак для товарів і послуг.

Оформлення патентних прав у закордонних державах. Патентування винаходів відповідно до національного законодавства країн патентування. Патентування винаходів відповідно до вимог Договору про патентну кооперацію. Патентування винаходів відповідно до вимог Європейської патентної конвенції. Патентування винаходів відповідно до вимог Євразійської патентної конвенції. Вимоги Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків для товарів і послуг та протоколу Мадридської угоди.

Договори, що забезпечують охорону промислової власності. Угоди, які полегшують отримання охорони промислової власності у деяких державах.

Тема 4. Моделювання інтелектуального бізнесу.

Особливості маркетингу інтелектуального бізнесу. Технологічний аудит, його мета. Вибір експертів для аудиторської групи. Відбір ідей та компаній. Прогнозування розвитку нових технологій. Необхідність та задачі. Основні методи прогнозування, аналіз тенденцій. Методи експертних оцінок. Багатоваріативний аналіз. Способи комерціалізації інтелектуальної власності. Форми комерціалізації. Використання об'єктів інтелектуальної власності (ОІВ) у власному виробництві. Уступка прав власності на ОІВ. Передача прав на використання ОІВ. Внесення прав на ОІВ в уставний капітал підприємства.

Економічна оцінка інноваційних рішень. Вартісна оцінка виробництва інноваційного продукту. Ринкова оцінка інноваційного продукту. Вимоги до нового продукту.

Тема 5. Управління інтелектуальним бізнесом.

Управління раціоналізаторством і винахідництвом. Колективне управління майновими правами авторів. Порушення авторського права і суміжних прав. Порядок і способи захисту авторського і суміжного прав. Відшкодування збитків за порушення авторських і суміжних прав.

Міжнародна система охорони авторського і суміжного прав. Функції Бернської конвенції з охорони літературних і художніх творів. Функції Римської конвенції з охорони суміжних прав. Інші спеціальні конвенції у галузі суміжних прав.

Ліцензія як правова форма реалізації виключного права на об'єкти інтелектуальної власності. Поняття ліцензії, види ліцензій. Поняття природи ліцензійного договору. Ознаки класифікації ліцензій. Характеристика ліцензій від обсягу прав, які передаються: невиключні, виключні, повні. Поняття субліцензійного договору. Класифікація ліцензій за способом охорони їх предметів: патентні, безпатентні, комплексні (гібридні). Класифікація ліцензій в залежності від характеру угоди: обов'язкові, відкриті, Примусова ліцензія, порядок її надання. Класифікація ліцензій за місцем знаходження сторін договору: міжнародні, внутрішні. Характеристика ліцензій за видом об'єктів інтелектуальної власності. Поняття «ноу-хау». Інші види ліцензій: пакетні, перехресні.

Тема 6. Інформативне забезпечення інтелектуального бізнесу. Віртуалізація інтелектуального бізнесу.

Інтелектуальний бізнес та інтернет. Використання Інтернету та порушення авторських прав і прав на засоби індивідуалізації осіб - знаки для товарів і послуг, а також фірмові найменування. Проблеми неправомірного використання в найменуваннях доменів (адрес осіб в Інтернеті) – позначень, які повністю або частково відтворюють фірмові найменування або знаки для товарів і послуг. Протиправне явище – кіберсквотинг (англ. cybersquatting). Відповідальність за порушення прав на об'єкти права інтелектуальної власності при використанні інформаційних ресурсів. Захист прав на об'єкти права інтелектуальної власності згідно з відповідними Законами України («Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», «Про охорону прав на промислові зразки» та ін.),

Тема 7. Мотивація виробників інтелектуальних продуктів.

Поняття оцінки інтелектуального бізнесу. Класифікація об'єктів інтелектуального бізнесу як об'єктів оцінки. Розрахунок вартості грошей у часі. Суть законів фінансів. Поняття дисконтування грошового потоку. Формула дисконтованого грошового потоку.

Основні цілі оцінки інтелектуальної власності. Етапи оцінки інтелектуальної власності. Бази оцінки. Вибір баз оцінки. Відмінності підходу на основі активів, ринкового та доходного підходів. Характеристика методу вартості заміщення, методу вихідних витрат та методу відбудовної вартості. Характеристика методу порівняння продаж. Поняття капіталізації доходів. Характеристика методу дисконтування грошових потоків. Метод звільнення від роялті.

Тема 8. Ризики інтелектуального бізнесу.

Ризик у діяльності суб'єкта господарювання. Сутнісна характеристика ризику. Ризик як економічна категорія. Ризик інтелектуального бізнесу. Ризик і невизначеність.

Основні риси та причини виникнення підприємницького ризику. Чинники впливу на ступінь ризику. Функції ризику в підприємницькій діяльності. Класифікація підприємницьких ризиків. Характеристика підприємницьких ризиків за сферою їхнього походження, ступенем впливу на результати діяльності підприємств, ступенем об'єктивності та суб'єктивності рішень, чисельністю суб'єктів ризику, джерелом виникнення, видами діяльності підприємства, ступенем належності до підприємницької діяльності, належністю до країни функціонування суб'єкта господарювання, рівнем виникнення, сферою походження, причинами виникнення, ступенем обґрунтованості прийняття ризику, ступенем системності, відповідністю допустимим межах, ознакою реалізації, адекватністю часу ухвалення рішення про реагування на реалізовані ризики, масштабами впливу або за сферою охоплення, можливістю прогнозування, частотою виникнення, можливістю запобігання.

Тема 9. Економічна безпека інтелектуального бізнесу.

Поняття захисту прав власників прав об'єктів інтелектуальної власності. Поняття виключних прав. Основні форми і способи захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності. Сутність юрисдиктної форми захисту прав. Сутність неюрисдиктної форми захисту прав. Способи захисту прав і законних інтересів авторів і власників прав на об'єкти інтелектуальної власності: цивільно-правові та кримінально-правові. Адміністративний порядок захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності. Розгляд і вирішення спорів органами державного управління. Захист прав на об'єкти інтелектуальної власності згідно з конкурентним законодавством. Адміністративна відповідальність за окремі порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності. Засоби судового захисту при порушенні прав інтелектуальної власності згідно чинного законодавства України. Позови про порушення прав як міра судового захисту. Відшкодування збитків або втраченої вигоди. Кримінальна відповідальність за порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності. Процедура вирішення спорів щодо порушення прав на об'єкти промислової власності. Міжнародні угоди щодо захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності (Паризька, Бернська, Римська конвенції, Угода TRIPS).

Тема 10. Ведення інтелектуального бізнесу.

Загальні поняття про патентно-інформаційну діяльність. Поняття науково-технічної інформації. Джерела інформації та джерела патентної інформації. Характеристика документу як системного об'єкту.

Законодавча та нормативна база патентно-інформаційної діяльності. Закони України з регулювання інформаційної діяльності: «Про основи державної політики в сфері науково-технічної діяльності», «Про інформацію», «Про науково-технічну інформацію». Спеціальні Закони України з питань охорони промислової власності. Стандарти щодо винаходів, щодо промислових зразків, щодо знаків для товарів і послуг. Стандарти щодо класифікацій. Патентно-інформаційні органи. Державні центри патентної інформації та документації. Державна науково-технічна бібліотека. Довідково-пошуковий апарат.

Патентно-інформаційні ресурси. Патентна інформація та її використання. Системи класифікації. Характеристика Міжнародної патентної класифікації (МПК). Правила надання винаходу (корисній моделі) індексу рубрики МПК. Характеристика Міжнародної класифікації промислових зразків (МКПЗ). Правила надання промислового зразку індексу рубрики МКПЗ. Характеристика Міжнародної класифікації товарів і послуг для реєстрації знаків (МКТП). Правила групування переліку товарів і послуг згідно з МКТП для певного знаку. Патентно-інформаційна діяльність. Патентний пошук, його мета. Види патентного пошуку: тематичний, іменний, нумераційний, регламентний. Пошуковий масив документів. Інформаційний запит.

3. Рекомендована література

Основна

1. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 23.12.1993 р. № 3769-ХІІ (із змінами, внесеними згідно з Законом № 850- IV від 15.05.2003 р.).

2. Про охорону прав на промислові зразки: Закон України від 23.12.1993 р. № 3771-ХІІ (із змінами, внесеними згідно з Законом № 850-IV від 22.05.2003 р.).
3. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 23.12.1993 р. № 3689-ХІІ (із змінами, внесеними згідно з Законами № 850-IV від 22.05.2003 р.).
4. Про охорону прав на зазначення походження товарів: Закон України від 21.12.2000 р. № 2188-ІІІ (із змінами, внесеними згідно з Законом № 850-IV від 22.05.2003 р.).
5. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 р. № 3793-ХІІ (із змінами, внесеними згідно з Законом № 850-IV від 22.05.2003 р.).
6. Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем: Закон України від 783-ХІV від 30.06.1999 (із змінами, внесеними згідно з Законом № 850-IV від 22.05.2003 р. та № 2188-ІІІ від 21.12.2000 р.).
7. Про охорону прав на сорти рослин: Закон України від 21.04.1993 р. № 3116-ХІІ (із змінами, внесеними згідно з Законом № 2188-ІІІ від 21.12.2000 р.).
8. Про затвердження Положення про порядок реєстрації та переміщення через митний кордон України товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності: Постанова Кабінету Міністрів України № 412 від 28.04.2001 р.
9. Правила складання та подання заявки на видачу патенту України на винахід та корисну модель від 27.12.1994 р. № 318/528 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Держпатенту № 4 від 15.01.1996 р.).
10. Правила складання та подання заявки на видачу патенту України на промисловий зразок від 13.02.1995 р. № 35/571.
11. Правила складання та подання заявки на видачу свідоцтва України на знак для товарів і послуг від 22.09.1997 р. № 416/2220.
12. Правила складання та подання заявки на видачу патенту України на сорт рослин від 17.04.1994 р. № 70/279.
13. Правила складання, подання і розгляду заявки на реєстрацію топографії інтегральної мікросхеми від 03.07.1998 р. № 420/2860.
14. Порядок розгляду заявки на винаходи (корисні моделі) від 20.12.1996 р. № 730/1755.
15. Правила проведення експертизи заявки на промисловий зразок від 24.07.1995 р. №232/768.
16. Інтелектуальна власність в Україні: правові засади та практика. У 4-х т.: Наук.-практ. вид. / За ред. О.Д. Святоцького Т.1 Право інтелектуальної власності. – К.: Ін Юре, 1999. – 500 с.
17. Інтелектуальна власність в Україні: правові засади та практика. У 4-х т.: Наук.-практ. вид. / За ред. О.Д. Святоцького Т.2 Авторське право і суміжні права. – К.: Ін Юре, 1999. – 460 с.
18. Інтелектуальна власність в Україні: правові засади та практика. У 4-х т. : Наук.-практ. вид. / За ред. О.Д. Святоцького Т.3 Промислова власність. – К.: Ін Юре, 1999. – 656 с.
19. Інтелектуальна власність в Україні: правові засади та практика. У 4-х т.: Наук.-практ. вид. / За ред. О.Д. Святоцького Т.4 Оцінка інтелектуальної власності. Бухгалтерський облік та оподаткування. – К.: Ін Юре, 1999. – 352 с.
20. Дахно І.І. Право інтелектуальної власності: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2002. – 200 с.
21. Мікульонок І.О. Основи інтелектуальної власності: Навчальний посібник. – Київ: ІВЦ Видавництво «Політехніка», Ліра-К, 2005. – 232 с.
22. Підопригора О.А., Підопригора О.О. Право інтелектуальної власності України: Навч. посібник. – К.: Юрінком Інтер, 1998. – 336 с.
23. Сусліков Л.М., Дьордяй В.С. Патентознавство: Навч.-метод. посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 232 с.

Допоміжна

1. Вачевський М.В. Соціально-економічні аспекти використання інтелектуальної власності в сучасних умовах: Теорія і практика: Навч. посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 376 с.
2. Гаазький акт Гаазької угоди про міжнародну реєстрацію промислових зразків прийнятий 28.11.1960 р. в Гаазі: (Про приєднання додатково див. Закон № 2992-III від 17.01.2002р.) // Юридичний вісник України, 2002, № 9. – с. 6-10.
3. Демченко Т.А. Поняття та функції товарного знака // Предпринимательство, хозяйство и право, 2000, №5. – с. 37-40.
4. Добриніна Г., Кочеткова А. Патентно-інформаційне забезпечення: Досвід і перспективи // Інтелектуальна власність, 2003, №11. – с. 28-31.
5. Дроб'язко Р. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності і законодавство України про авторське право і суміжні права // Право України, 1999, №8. – с. 68-70.
6. Жаров В.О. Адміністративний порядок захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності в Україні // Право України, 1999, №5. – с. 47-50.
7. Жизнев Б. Інтелектуальна власність у роботі підприємства // Інтелектуальний капітал, 2004, №1. – с. 26-30.
8. Зіновчук В.В. Порівняння різних методів оцінки вартості інтелектуальної власності // Інтелектуальна власність, 2002, №4. – с. 15-40.
9. Законодавство України про охорону інтелектуальної власності. – Офіційне вид. – К.: Парламентське вид-во, 1999. – 96 с.
10. Золотова Л. Товарний знак – атрибут конкурентного економічного середовища // Інтелектуальна власність, 2002, №2-3. – с. 13-15.
11. Інструкція про розгляд та реєстрацію договору про передачу права власності на винахід (корисну модель) та ліцензійного договору на використання винаходу (корисної моделі) // Юридичний вісник України, 2000, №43. – С. 8-13.
12. Карпущина С.И. Защита интеллектуальной собственности и патентование. – М.: Центр экономики и маркетинга, 2002. – 352 с.
13. Кравченко О. Історико-правовий аналіз промислової власності // Підприємництво, господарство і право, 2002, №9. – с. 41-42.
14. Кузнецов Ю.М. Патентознавство та авторське право: Підручник. – К.: Кондор, 2005. – 428 с.
15. Кукуруз В. Суб'єктивні права інтелектуальної власності на винаходи, корисні моделі та промислові зразки // Підприємництво, господарство і право, 2004, №4. – с. 52-56.
16. Левічева О.Д. Експертиза об'єктів промислової власності: заявки на торговельні марки: Навч. посібник. – К.: Ін-т інтелектуальної власності і права, 2004. – 116 с.
17. Мадридська Угода про міжнародну реєстрацію знаків від 14.04.1891 р. Змінена 2.10.1979 р. // Юридичний вісник України, 2002, №43. – с. 15-21.
18. Мельник М.Г. Кримінально-правовий захист права інтелектуальної власності в Україні // Митна справа, 2003, №6. – с. 46-50.
19. Мельник О.М. Правова охорона знаків для товарів і послуг в Україні: Цивільно-правовий аспект. – К: Академія ДПС України, 2001. – 135 с.
20. Мироненко Н. Проблеми захисту авторського права // Інтелектуальний капітал, 2004, №4. – с. 16-22.
21. Мэггс П.Б., Сергеев А.П. Интеллектуальная собственность. – М.: Юристъ, 2000. – 400 с.
22. Негрескул В. Поняття адміністративного захисту авторського права і суміжних прав // Інтелектуальна власність, 2003, №5. – с. 3-9.
23. Нежиборець В. Правові аспекти комерціалізації інтелектуальної власності; венчурна діяльність // Інтелектуальний капітал, 2004, №1. – с. 35-42.

24. Окремі аспекти промислової власності: Паризька конференція про охорону промислової власності від 20.03.1883. Змінена 2.10.1979 р. // Юридичний вісник України, 2002, №43. – с. 4-14.
25. Олійник О. Інноваційна діяльність та охорона інтелектуальної власності в Україні // Економіка і прогнозування, 2004, №2. – с. 60-76.
26. Пасічник Л. Патентна документація на об'єкти промислової власності: загальна характеристика // Вісник книжкової палати, 2004, №5. – с. 41-44.
27. Примакова Е. Товарный знак. – Харьков: Издательский дом «Фактор», 2000. – 68 с.
28. Промисловий зразок / За ред. Петров В. – К.: Ін Юре, 1999. – 124 с.
29. Ратушин Ю. Економічні основи організованих ринків інтелектуальної власності як напрямок комерціалізації досліджень і розробок // Підприємництво, господарство і право, 2001, №4. – с. 64-67.
30. Салфетник Т. Захист прав у сфері інтелектуальної власності // Інтелектуальна власність, 2002, №2-3. – с. 24-27.
31. Секерин В.Д., Плотников Ю.Н. Маркетинг на рынке интеллектуальной собственности // Маркетинг, 2003, №2. – с. 67-77.
32. Спеціальне законодавство з питань охорони інтелектуальної власності. Матеріали до науково-практичного семінару: Тематична збірка. – К.: Інститут інтелектуальної власності і права, 2002. – 199 с.
33. Стандарти Всемирной организации Интеллектуальной собственности (ВОИС). – М.: ВНИИПИ, 1996. – Т.1. – 475 с.
34. Стандарти Всемирной организации интеллектуальной собственности (ВОИС). – М.: ВНИИПИ, 1996. – Т.2. – 263 с.
35. Тимофієнко Л., Ратушин Ю. Правові та економічні аспекти організованих ринків інтелектуальної власності // Інтелектуальна власність, 2003, №12. – с. 45-51.
36. Федченко Л. Інтелектуальна власність – потенційний ресурс підприємства // Інтелектуальний капітал, 2004, №3. – с. 31-37.
37. Шевченко Т.И. Знаки для товаров і послуг: правові аспекти формування сучасного ринку інтелектуальної власності в Україні // Інтелектуальна власність, 2003, №1. – с. 15-26.
38. Янкова З.А. Державна реєстрація авторських прав // Інтелектуальна власність, 2002, №1. – с.21-24.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.rada.kiev.ua>. – веб-сторінка Верховної Ради України.
2. <http://www.gov.ua>. – веб-сторінка Кабінету Міністрів України.
3. <http://www.minagro.kiev.ua>. – веб-сторінка Міністерства агропромислової політики України.
4. <http://www.me.gov.ua/kaznach./plsq1/kaza.a.10> – веб-сторінка Головного управління державного казначейства України.
5. <http://www.ukrstat.gov.ua> – веб-сторінка Державного комітету статистики України.